

“Duch vane, kudy chce“

Laudatio k 90. narozeninám Aleny Wagnerové
(* 18. 5. 1936)

Krátce po Sametové revoluci – na Tři krále 1990 – jsme s manželem i s našimi tehdy čtyřmi dětmi koledovali v Praze v ulicích Starého Města a vybírali peníze pro Jedličkův ústav. Na Příkopě nás oslovila neznámá dáma bravurní moravskou češtinou – ač na první pohled dle odění cizinka. Prý zda znám Pražské matky. Slovo dalo slovo a druhý den k nám domů přišla – pro nás do té doby zcela neznámá – Alena Wagnerová, aby mi přiblížila myšlenku mateřských center v Německu. Přesvědčovala mne, že se české matky určitě brzo ocitnou v podobné situaci jako německé a tedy kdo jiný by se měl této myšlenky ujmout než Pražské matky.

Teprve po letech jsem si uvědomila, že Alena je nejen vizionářka, ale i cíleně trpělivá a – troufám si říct – rafinovaná moderátorka proměny myšlení českých žen v kontextu demokratizace české společnosti.

Alena totiž hned napoprvé u nás Pražských matek neuspěla. Naší prioritou zůstávalo životní prostředí. Osobně mne vize veřejného prostoru pro sdílení a vzájemnou podporu matek s dětmi nadchla, ale sama jsem sociální izolací nestrádala, a tak jsem měla za to, že začít mají ty, které to potřebují.

V průběhu roku se Alena připomínala dopisy s články o mateřských centrech, sice mne vždy zaujaly, ale odezva z naší strany byla stále vlažná. A tak po roce přijela a pronesla – s velkou laskavostí, ale se zřetelným důrazem – památnou větu: „S pátým dítětem už nemáš co na práci, tak koukej začít.“ Načež nás pozvala na týdenní stáž v Mnichově v březnu 1991. A její rafinovaný trik v duchu „verba movent, exempla trahunt“ se podařil. Po návštěvě pěti mateřských center v Mnichově jsme už cestou domů spřádaly plány, jak začít u nás – přeci nejsme o nic horší než Němky. I já jsem se tak trochu nakazila pozitivním virem mateřských center.

V září 1991 přijely do Prahy ženy z center v Německu, aby vedly seminář „Jak začít“, a v dubnu 1992 se nám podařilo otevřít 1. mateřské centrum v Praze v YMCA Na Poříčí, o rok později i na Barrandově. Osobně jsem považovala svoji misi za splněnou – dvě otevřená mateřská centra jsou snad dostatečná reciproce za pobyt zadarmo v Mnichově. Alena mne však vtáhla do další spolupráce s německými centry a šíření myšlenky mateřských center jako zcela nového fenoménu občanské společnosti nejen do dalších míst České republiky se pro mne stalo víceméně přirozenou součástí života následujících třiceti let.

„Duch totiž vanul, kudy chtěl“ a za pomoci Aleniny citlivé „šedé eminence“ měl vliv na změnu myšlení žen-matek v nejrůznějších koutech České republiky. Postupně začaly vznikat a stále vznikají komunity kolem mateřských center – dnes jich je kolem pěti set, tedy na počet obyvatel více než v Německu. Sociolog Ivo Možný napsal, že ho těší, že u nás ještě najdeme někoho normálního a dle jeho slov „práce mateřských center patří k naději našeho národa.“

Know-how mateřských center jsem adaptovala do českých podmínek. Myšlenka se pak ujala nejen u nás, ale později i na Slovensku. Alena zůstala oporou pro případy potřeby. Čas od času přicházela s myšlenkami, o kterých se domnívala, že by mohly v centrech najít úrodnou půdu alespoň k diskuzi, což nevyšlo pokaždé. Protože změna myšlení vyžaduje čas a především pochopení, že bez přijetí osobní odpovědnosti nejen za sebe, ale i za věci veřejné, se nic nezmění!

Dnes si jen těžko dokážeme představit, že mnohé zakladatelky mateřských center v devadesátých letech se bránily založení občanského sdružení, nechápaly systém demokratického řízení státu. Mateřská centra se tehdy stala i školami svobodného občanství.

Václav Havel u příležitosti 15. výročí otevření prvního mateřského centra vyzdvihl přínos zakladatelek a provozovatelek center ve zlepšování podmínek života rodin, v příspěvku k rodičovské a komunitní odpovědnosti, v ochraně před sociální vykořeněností i v naději v individualizované a komercionalizované společnosti.

Inspirace z Německa postupem času přerostla ve spolupráci a dnes už i ve vzájemnou inspiraci. Díky projektům z programu Erasmus + se daří prohlubovat spolupráci střešních organizací Bundesverband der Mütterzentren, české Síť pro rodinu a slovenské Únie materských centier.

A co vize Aleny, že se mateřská centra mohou stát odrazovým můstkem pro vstup do lokální politiky? Od roku 2002 matky z center kandidují v komunálních volbách, kandidátek volby co volby přibývá a jejich úspěšnost se stále zvyšuje, množí se řady nejen zastupitelek, ale také radních i místostarostek a starostek. Dokonce jsou už některé ženy-matky z mateřských center úspěšné i v krajských a parlamentních volbách.

Zkrátka milá Aleno „duch vane, kudy chce“, jak ráda říkáš. Ale kdyby nám nepřivál tebe, kudy by se ubíraly naše dějiny?

S věčností Rut Kolínská

zakladatelka hnutí mateřských center v České republice

Dodatek do mateřských center

Přenos myšlenky mateřských center k nám patří k nepatrnému segmentu Aleniny celoživotní práce. S jejím neuvěřitelným životním příběhem se můžete seznámit například na těchto odkazech:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Alena_Wagnerov%C3%A1

<https://vtava.rozhlas.cz/alena-wagnerova-prezivat-nebo-zit-prispevek-do-diskuze-o-odkazu-roku-1968-5029014?player=on>

<https://vtava.rozhlas.cz/osudy-5057835>

<https://cesko-nemecka-novinarska-cena.cz/story/alena-wagnerova-hlas-ktery-je-slyset/>